

ДРУГИЙ ВАТИКАНСЬКИЙ СОБОР І ФЕНОМЕН РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ

Постановка проблеми. Феномен релігійної віри є центральним в дослідницькому полі як релігієзнавства, так і теології. Його неможливо розглянути всеосяжно без аналізу тієї філософської і богословської спадщини, в якій представлена інтегрована картина генезису й буття цього явища⁹⁴ (феноменологія релігії), божественна природа віри (теологія). Специфічно трактуючи феномен релігійної віри, філософська і богословська думки взаємодоповнюють одна одну.

Враховуючи теоретико-методологічну й прикладну значимість проблеми віри, доцільно зосередити увагу на досвіді трактування даного феномену католицизмом, котрий своїм доктринальним (віронавчальним) вченням впродовж двох тисяч років вніс значний вклад у розвиток християнства.

Відтак, метою і завданням даної публікації є дослідження феномену християнської віри з філософсько-феноменологічних та релігієзнавчих позицій в контексті його сучасних трансформацій, що зафіксовані в рішеннях II Ватиканського собору.

II Ватиканський собор (11 жовтня 1962 р. – 8 грудня 1965 р.) своїми епохальними рішеннями – найперше провідною ідеєю аджорнаменто (осучаснення Католицької Церкви та активізації її діалогу з іншими релігіями й світом, «пристосування» Церкви до болючих проблем в світі, до налагодження її діалогу зі світом, до адаптації християнської віри до нових суспільних і релігійних умов) – розвинув основні віронавчальні домінанти (історичні, соціальні, економічні, філософські і релігійні аспекти), сформовані в католицизмі до собору. При цьому собор відійшов від суто доктринально-катехитичного тлумачення проблем віри, що було притаманне для католицизму кінця XIX – першої половини XX ст., а натомість зробив акцент на висвітленні ролі і місця віри й релігії загалом в житті Церкви і суспільства. Зазначений перехід у віронавчанні Католицької Церкви, за влучним висловом відомого дослідника католицизму професора П.Яроцького, «від сотеріологічного ексклюзиву до інкультурації» відобразив ідею аджорнаменто найяскравіше⁹⁵. Відтак саме це склало основу в значній мірі революційного новаторства собору стосовно питань віри. Вшановуючи вклад II Ватиканського собору у розвиток християнської віри і у зв'язку із 50-річчям

* Марціновська Д.С. – аспірант кафедри релігієзнавства і культурології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

⁹⁴ Ларионова В.К. Феноменологія релігії: учебное пособие / Ларионова В. К. – Івано-Франковск: Симфонія форте, 2010. – С. 9.

⁹⁵ Яроцький П. Дискурс аджорнаменто: від сотеріологічного ексклюзиву до інкультурації // Віра і розум – двоє крил людського духу. – К., 2001. – С. 204-215.

від дня його початку, Папа Бенедикт XVI проголосив «Рік віри», котрий розпочинається 11 жовтня 2012 року⁹⁶.

Успіх собору став можливим завдяки глибокому опрацюванню ідеї творчого і дієвого синтезу віри й знання, яка була провідною ідеєю для Пап від Лева XIII і до Івана XXIII, які проголошували необхідність змін життя і ставлення до людини на засадах віри. Розвиваючи ці ідеї, собор у своїх документах закріпив цілий ряд нових теологічних принципів католицизму у підходах до віри і суспільних проблем, котрі хвилюють людство: а) душпастирський принцип – відкритість Церкви до проблем, викликів та потреб сучасного людства; б) історичний принцип – відхід в трактуванні питань віри від «концепційного» (західного або ж східного) типу богослов'я і перехід до об'єктивної теоцентричності й христоцентричності у висвітленні віровчення; в) біблійний принцип – наближення до Біблії задля досягнення істинної теоцентричності у розумінні правд віри та їх богонатхненності; г) патристичний принцип трактування віронавчального вчення Церкви; ґ) антропоцентричний принцип – відкритість Церкви до сучасної людини та її проблем задля формування в неї аргументованої раціональної віри; д) екуменічний принцип – широкий діалог релігій в питаннях віри задля пошанування їх віронавчальних істин, моральних і релігійних цінностей; е) принцип неосудження і толерантності в діалозі, базований на христоцентричній природі християнської віри⁹⁷.

Відтак саме гармонійний, осмислений зв'язок віри, об'явлення Божого і Учительського уряду Церкви зумовив великий прорив в теології II Ватиканського собору. Цей зв'язок допоміг Церкві розробити суспільний план виходу з тогочасних проблем з врахуванням досвіду Церкви, який, в першу чергу, багатий віронавчальним наповненням, а також баченням суспільних проблем в царині реалізації прав індивіда. Дані рішення собору і час, що минув після нього, засвідчили, що Католицька Церква не залишалась і не залишається осторонь світових подій як в пасторальному, так і віронавчальному відношенні. Оцінюючи суспільно-культурні та релігійні процеси, Церква акцентує увагу саме на питаннях віри. В результаті такого історичного сприйняття даних домінант собор поглибив ототожнення «віри» і християнства, що сприяло перетворенню віри на світоглядну структурну одиницю та збіглося з тенденцією до християнізації світових культур.

II Ватиканський собор і реалізація його рішень в 60-90-х роках XX століття вагомо долучилися до спростування побутуючої на той час думки про те, що віра є «не просто проявом ірраціонального, а цілком релігійним, прикладним явищем...». Ця істотна підміна «...привела до майже повного виключення віри із системи наукового світогляду, особливо у період

⁹⁶ Див.: Bischof Klaus Küng. Brief an die Priester und Diakone zum „Jahr des Glaubens“ // Kirche bunt. – 2012. – №22. – S. 2-3.

⁹⁷ Кияк С. II Ватиканський собор і релігійно-суспільні проблеми сучасності: Навчальний посібник. – Жовква, 2011. – С. 152.

панування радянської атеїстичної думки»⁹⁸. Опонуючи таким світським підходам до віри, які обмежували сферу її дії тільки релігією і Церквою, католицизм утверджував віру як явища притаманного кожній людській особі, що виражається через поєднання понять «віра-довіра»⁹⁹. Адже від довіри до Буття¹⁰⁰ і його Першопричини постає релігійність, базована на вірі, і це поєднання стає джерелом не лише релігійності, але й віронавчання Церкви, зокрема, її догматів та науки моралі. Для Католицької Церкви означений синтез є своєрідним віронавчальним догматом: «Де віра – там любов, де любов – там мир, де мир – там благословення, де благословення – там Господь, де Господь – там нема бур, негод»¹⁰¹. Відомий богослов і релігієзнавець Олександр Мень зауважує: «Всі люди мають яку-небудь віру: свідому чи несвідому... Чим складнішою уявляється її природа, тим досконалішою має бути першопричина»¹⁰².

Документи II Ватиканського собору, яких було прийнято всього шістнадцять: чотири конституції, дев'ять декретів і три декларації, стали відповіддю Церкви на засадничі питання її буття. Ці документи є офіційними церковними документами, в яких задеклароване баченням Католицькою Церквою доктринальних питань і нагальних суспільно-релігійних проблем. Разом з тим ми знаходимо там глибокі віросповідні розмірковування щодо віри. Фактично оприсутнені два типи релігійної віри, про які пише український психолог релігії О.Предко, цитуючи роботу Мартіна Бубера «Два образи віри». По-перше, історичний стан безпосереднього діалогу людини з Богом і повної до нього довіри, а по-друге – християнська віра розглядається в діалектиці, тобто мова йде про своєрідний «стрибок віри», що змінює внутрішній світ людини і суспільство¹⁰³. Саме останній аспект віри набув особливого розвитку і навіть домінування в документах собору, в яких особлива роль відведена моральному чи природному закону – закону серця (совісті), що є не лише джерелом християнської віри, але й «повної довіри до Бога»¹⁰⁴. Це стало підґрунтям суспільно-соціальної реалізації документів собору в наступних десятиліттях після нього.

Оскільки в документах собору домінує універсальний, загальнолюдський, загальноцерковний підхід до вирішення актуальних проблем, а не йдеться про благо якоїсь окремої інституції чи особи, то звідси і феномен релігійної віри трактується як універсальний. Власне про

⁹⁸ Савельєва М. Віра як спосіб пізнання дійсності: постановка проблеми // Філософська і соціологічна думка. – 1994. – №3-4. – С. 108-109.

⁹⁹ Мень А. Культура и духовное восхождение. – М., 1992. – С. 14.

¹⁰⁰ Савельєва М. Віра як спосіб пізнання дійсності: постановка проблеми // Філософ. і соціолог. думка. – 1994. – №3-4. – С. 111.

¹⁰¹ Spitaler A. Die schönsten und kostbarsten Gebete. – Kappl, 2011. – С. 9.

¹⁰² Мень А. Культура и духовное восхождение. – М., 1992. – С. 50.

¹⁰³ Предко О. Віра як релігієзнавчо-психологічний феномен: сутність та форми прояву // Історія, філософія, релігієзнавство. – 2008. – №1. – С. 68.

¹⁰⁴ Там само.

універсальний характер віри йдеться вже у першому документі собору – в Конституції про святу Літургію „Священний Собор” – „Sacrosanctum Concilium“ (прийнятій 4 грудня 1963 року). Дана конституція наголошує на універсальній суспільній дії віри, розглядаючи її на прикладі літургії, в якій через євхаристію актуалізується «Христове Таїнство Відкуплення»¹⁰⁵. При цьому в літургійній конституції собору наголошується, що релігійна віра містить в собі як знання, віровчення Церкви, що ґрунтується на Божому об’явленні, так і довіру – віру – «увірування», котра складає первинний тип або рівень віри християнської. Невід’ємним етапом цього рівня віри виступає об’явлення Боже – Богом дане знання про самого себе і про людину, про її морально-суспільні цілі та вартості, котрі складають визначальне теоретичне, а відтак і практичне підґрунтя релігійної віри. Саме тому через згадану конституцію, як і через усі інші документи собору, наскрізною ідеєю проходить аналіз об’явлення Божого з метою доступно донести і пояснити проповідуване людям Слово Боже – джерело віри, оскільки об’явлення – посилення від Авторитета (Бога), а визнання його засвідчує «повну довіру» до нього, а це якраз і складає основу першого типу релігійної віри.

Відтак, основа другого рівня релігійної віри – «певне особисте об’явлення, диво» постає як феномен особистого інтелекту людини. Цей інтелект допускає в собі існування Когось, хто створив його, але пояснити не може, а тому він користує з першого, так би мовити «об’явленого» рівня релігійної віри, котрий дає людині обґрунтоване і з’ясоване Боже об’явлення: «Віра у божественне уможливилоє змістове наповнення релігійного досвіду. У релігійних уявленнях досвід набуває визначеності і прагне оформити зміст релігійної віри»¹⁰⁶. Тому те, що до кінця не може досягнути людина розумом – знання від і про Бога-Авторитета – і становить вершину другого – «інтелектуального» рівня релігійної віри.

Але крім цих двох рівнів релігійної віри, в документах II Ватиканського собору йдеться про третій – вищий рівень віри, який утворюється по мірі зростання знань і досвіду церкви в поясненні феномену віри, об’єднуючи між собою перший і другий. Він відомий в теології й філософії (за І.Кантом) як «доктринальна віра». «Доктринальна віра, - влучно зауважив М.Мінаков, посилаючись на Куно Фішера, - дуже важлива через те, що вона забезпечує дієздатність метафізичних положень, тобто переводить зміст теоретичного розуму в сферу практики». Доктринальна віра певним чином репрезентує в теоретичній сфері моральну віру, а відтак і бере участь у висвітленні примату

¹⁰⁵ Конституція про святу Літургію „Священний Собор” – „Sacrosanctum Concilium“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 9-10.

¹⁰⁶ Предко О. І. Філософсько-релігієзнавчі виміри західноєвропейської психології релігії (кін. XIX-поч. XX ст.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iai.donetsk.ua>.

практичного розуму над теоретичним, а також уможлиблює практичне застосування теоретичних висновків»¹⁰⁷.

Пряме підтвердження цього трактування доктринальної віри ми знаходимо в соборовій «Конституції про Святу Літургію» та в інших документах собору. Як наголошують «Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві» – „Христос Господь” – „Christus Dominus” (28 жовтня 1965 р.) та «Декрет про засоби суспільного повідомлення» – „3-поміж подиву гідних” – „Inter Mirifica” (4 грудня 1963 р.), невід’ємним атрибутом доктринальної віри виступають засоби її практичного вияву і поширення, при цьому в другому документі підкреслюється, що засоби суспільного повідомлення слід правильно і об’єктивно вживати з дотриманням моральних норм задля формування гуманно досконалого трактування доктринальної віри та релігійної віри загалом на засадах «істинності із самим собою», яка базується на науковому характері обґрунтування доктринальних істин¹⁰⁸. Це є найпершим обов’язком єпископів, які покликані забезпечувати навчальний характер доктринальної віри, бо «єпископи також, поставлені Святим Духом, заступають на місце апостолів як пастирі душ», а тому вони «...християнське вчення нехай викладають способом пристосованим до потреб часу, тобто, який відповідав би труднощам і проблемам, якими найбільше журяться і страждають люди»¹⁰⁹. Тому «Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві» є наочним і практичним свідченням реалізації можливості надання осягнень істинності віри не лише на індивідуальному, а й на рівні різних людських спільнот.

На проблемі доктринальної віри особливо акцентує увагу одна із двох догматичних конституцій собору - «Догматична конституція про Церкву» („Світло народів” – „Lumen Gentium”, 21 листопада 1964 р.), котра окреслює генезис колективного аспекту віри в Христа. Така віра веде до утворення «Нового народу Божого», до котрого покликане все людство. Через цю єдність людей постає велика інституція, об’єднана вірою – Церква, діяльність якої регулює Учительський уряд, що творить доктринальне наповнення віри: «...Церква в Христі є немов таїнством, тобто знаком і знаряддям внутрішньої злуки з Богом і одності людського роду, хоче вона, йдучи слідом за вченням попередніх Соборів, докладніше вяснити своїм вірним і цілому світові свою

¹⁰⁷ Мінаков М.А. Вчення Канта про віру розуму. – К., 2001. – С. 55.

¹⁰⁸ Декрет про засоби суспільного повідомлення „3-поміж подиву гідних” – „Inter mirifica” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 67-69. Див.: Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь” – „Christus Dominus” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 211-212, 220-221.

¹⁰⁹ Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь” – „Christus Dominus” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 211-212, 220-221.

природу і свою загальну місію»¹¹⁰. Це твердження конституції цілком корелюється із філософським трактуванням віри, котре ми знаходимо, наприклад, у Гегеля: «Віра сама є момент пізнання, вона не є беззмисловою, абстрактною. Її змістом є певне знання про абсолют, і тому вона, як і процес пізнання, розвивається в історії»¹¹¹. Іншими словами, історичний розвиток віри якраз й інспірується та розвивається Учительським урядом Церкви, а відтак, як підкреслює кардинал Йозеф Ратцінгер (нинішній Папа Бенедикт XVI), із догматичної віри в католицизмі постає релігія. Саме тому «релігія ... потребує узаконення проголошених нею істин, що виходить за рамки людського досвіду»¹¹², тобто узаконення того, що в межах надприродного має раціональне обґрунтування, що й довершує Учительський уряд, окреслюючи богословсько-наукову суть Христової Церкви та її вчення.

Розкриваючи джерела доктринальної віри, собор актуалізує таку християнську чесноту, як любов, про що йдеться в «Декреті про Східні Католицькі Церкви» („Східних церков” – „*Orientalium Ecclesiarum*”, 21 листопада 1964 р.), де особливим виявом любові як засади доктринальної католицької віри виступає шанобливе ставлення Католицької Церкви до Східних Католицьких Церков, що виявляється у запевненні визнання збереження їх ідентичності¹¹³.

Чесноту любові собор трактує не лише як підґрунтя віри, але і як функцію віри, на чому наголошується в «Декреті про єкуменізм» („Возстановлення єдності” – „*Unitatis redintegratio*”, 21 листопада 1964 р.), де проблема віри розглядається через особливості сприйняття дару віри в контексті поширення Божого об’явлення, розвиваючи напрацювання собору щодо об’явлення Божого, які пізніше були доповнені в «Догматичній Конституції про Боже Об’явлення» („Боже Слово ” – „*Dei Verbum*”, 18 листопада 1964 р.). Повертаючись до об’явлення як джерела і «дару» віри, декрет про єкуменізм підкреслює важливість й історичну обумовленість ролі дару віри як інтегруючого підґрунтя у постанові Церкви та відновлення її єдності, оскільки дар віри за своєю природою і ціллю є христоцентричний і єкуменічний та має на меті вироблення об’єктивної універсальності віри як підґрунтя єдності християн (Див.: Ів. 17:21; Еф. 4:4-5)¹¹⁴.

¹¹⁰ Догматична конституція про церкву „Світло народів“ – „*Lumen Gentium*“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 75.

¹¹¹ Кірюхін Д.І. Вступ до філософії релігії Гегеля. Філософія як спекулятивна теологія. Монографія. – К., 2009. – С. 105.

¹¹² Ратцінгер Й. (Бенедикт XVI). Вера – Истина – Толерантность. Христианство и мирове религии. – М., 2007. – С. 210.

¹¹³ Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков“ – „*Orientalium Ecclesiarum*“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 172-175.

¹¹⁴ Декрет про єкуменізм „Возстановлення єдності“ – „*Unitatis redintegratio*“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. –

Прикладом довершеної реалізації чесноти християнської любові виступає чернецтво, яке, за висновком «Декрету про пристосоване оновлення чернечого життя» („Досконалої любові” – „*Perfectae caritatis*”, 28 жовтня 1965 р.), є немов би однією із живих поєднуючих ланок між Богом, Церквою і людьми. Саме тому чернецтво є носієм й виразником становлення віри особистої і доктринальної, оскільки воно є взірцем живої особистої віри в Бога, зреалізованої у посвяченні себе до чернечого життя, основою якого виступає повна самовіддача в служінні й довіренні свого життя в руки Господа. Переконливим прикладом такої довіри до покликання Божого, а відтак живої, переконаної віри, є Папа Іван Павло II, який усім своїм життям і діяльністю подав її досконалий взірець¹¹⁵.

Загалом, поняття доктринальної віри поєднує у собі як прагнення розумового осягнення почутого і побаченого – розумового осягнення віри, так і вільного усвідомлення і колективного схвалення об’явленого істинним. Саме про таку особливість доктринальної віри говорить ще один документ собору – «Декрет про священицький вишкіл» („Бажане всієї” – „*Optatam totius*”, 28 жовтня 1965 р.), в якому робиться акцент на необхідності синтезу раціонального і духовного у формуванні священиків – вчителів віри, через поєднання їх духовної та інтелектуальної формації як вагомої передумови формування раціонального підґрунтя віри на основі досвіду, зокрема, на досвіді виховання людини, найперше – на вихованні в людини її гідності й поваги, а також на вихованні в людини довіри до релігійних істин – джерел віри¹¹⁶. Саме про таку роль виховної складової у формуванні віри веде мову «Декларація про християнське виховання» („Вагомість виховання” – „*Gravissimum educationi*”, 28 жовтня 1965 р.) II Ватиканського собору. В документі міститься важлива вимога до формування віри як невід’ємної складової людського буття, початки і розвиток якої є нерозривно пов’язані з вихованням, найперше в родині, на засадах християнських моральних чеснот¹¹⁷.

Особливе місце серед документів II Ватиканського собору про феномен віри і його різновид – доктринальну віру займає аналіз даного феномену отцями собору на прикладі нехристиянських релігій в порівнянні з християнством. І це не випадково, адже саме християнство сповідує цілий ряд віронавчальних істин, які є його домінантними цінностями, котрі притаманні більшості релігій, що зближує їх. Якраз на цих спільних рисах в різних релігіях наголошує соборова «Декларація про відношення Церкви до нехристиянських

Львів, 1996. – С. 189.

¹¹⁵ Іван Павло II. Вставайте, ходімо!. – Львів, 2005. – С.14.

¹¹⁶ Див.: Декрет про священицький вишкіл „Бажане всієї” – „*Optatam totius*” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 272-273.

¹¹⁷ Декларація про християнське виховання „Вагомість виховання” – „*Gravissimum educationi*” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 288-289.

релігій» („В наші часи” – „Nostra aetate”, 28 жовтня 1965 р.). Тут важливою домінантою виступає притаманне усім людям відчуття духовної таємної сили, що діє в явищах природи та в подіях людського життя і котре поряд із внутрішнім джерелом – релігійним інстинктом, виступає найголовнішим зовнішнім джерелом віри.

Вагомим вкладом в тлумачення феномену віри стало визнання Католицькою Церквою того, що в нехристиянських релігіях є правдиве і святе, а тому Церква закликає християн до екуменічної співпраці з визнавцями інших релігій через визнання, збереження і пошанування моральних й духовних благ та тих соціально-культурних вартостей, притаманних іншим релігіям¹¹⁸. При цьому собор робить головний акцент на присутності й поцінуванні цими нехристиянськими релігіями елементів об’явлення Божого, зафіксованого в священних текстах релігій, найперше іудаїзму та ісламу. Собор солідаризується з нехристиянськими релігіями в контексті практичної значущості, живого характеру догматичної віри, котра, як підкреслює апостол Павло в Посланні до римлян, пов’язана «з добрими ділами» і «загріта любов’ю» (Рим. 1:16-17).

В заключному документі II Ватиканського собору – «Душпастирській конституції про Церкву в сучасному світі» („Радість і надія” – „Gaudium et spes”, 7 грудня 1965 р.) проблеми доктринальної віри висвітлюються в контексті генеральної ідеї собору – ідеї аджорнаменто – ідеї діалогу Церкви зі світом, зокрема і в питаннях віри, котра у сучасному світі стоїть перед різноманітними викликами, а тому вона потребує нового погляду на Євангеліє і Об’явлення Боже. Собор пов’язує проблему релігійної віри зі свободою і збереженням гідності людини, одним із вимірів котрої визначається віра як спілкування людини з Богом, до якого вона «покликана вже від самого свого сотворення»¹¹⁹.

Проблеми віри розглядаються в тісному зв’язку з протилежним їй явищем - атеїзмом. При цьому Церква закликає до поважного і глибокого вивчення атеїзму, а не лише його осуду, і бачить «ліком на атеїзм» нове, поглиблене на науково-раціоналістичних позиціях вчення Церкви та оновленого життя Церкви та її членів, закликаючи до співпраці усіх людей – віруючих і невіруючих задля «правильного будівництва світу» із урахуванням «таїнства людини», яке допомагає людині зрозуміти суть її свободи в контексті головних сучасних викликів перед релігійною вірою¹²⁰.

¹¹⁸ Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 307-308.

¹¹⁹ Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів, 1996. – С. 517.

¹²⁰ Там само. – С. 520-522.

Проаналізовані документи щодо віри безумовно посприяли окресленню шляхів подолання викликів перед вірою, правильність яких підтвердили наступні п'ятдесят років після II Ватиканського собору.

Висновки. Підсумовуючи аналіз внеску II Ватиканського собору у розуміння Церквою феномену релігійної віри, приходимо до висновку, що проблема віри в соборових документах отримала висвітлення у формі доктринальної віри, яка виражається через вчення Учительського уряду Католицької Церкви, найвищим виявом якого і став собор. Собор актуалізував доктринальну віру через генеральну ідею собору – ідею аджорнаменто, згідно з якою феномен віри набув не тільки глибшого догматично-доктринального звучання, але й став розглядатися і реалізовуватися через призму діалогу віри з новими духовно-пасторальними, науковими, суспільними й ідеологічними викликами і надбаннями, що посприяло набуттю християнською теологією нових, дієвих аргументів та засобів для оживлення віри, зокрема, через нову євангелізацію, проголошену собором. При цьому собор, враховуючи тенденції часу і розвитку суспільства, вказав на можливості і засоби подолання «втоми віри» через повернення до Бога як до першопричини і першооснови всього сущого саме через нову євангелізацію.

А н о т а ц і ї

У статті **Марціновської Д.С. «Другий Ватиканський собор і феномен релігійної віри»** аналізується релігійна віра та її проблеми в світлі II Ватиканського собору Католицької Церкви (1962-1965рр.). Показано місце і специфіка трактування даного явища в основних документах собору. Дана інтерпретація феномену віри, зокрема, висвітлено природу та суть її різновиду – доктринальної віри – в рішеннях собору та в сучасній теології і філософії.

Ключові слова: Другий Ватиканський собор, аджорнаменто, феномен релігійної віри, доктринальна віра, віронавчання Католицької Церкви, діалог віри, євангелізація.

В статье **Марциновской Д.С. «Второй Ватиканский собор и феномен религиозной веры»** анализируется религиозная вера и ее проблемы в свете II Ватиканского собора Католической Церкви (1962-1965). Показано место и специфика понимания данного явления в основных документах собора. Дана интерпретация феномена веры, в частности, освещены природа и сущность ее разновидностей – доктринальной веры – в решениях собора и в современной теологии и философии.

Ключевые слова: II Ватиканский собор, аджорнаменто, феномен религиозной веры, доктринальная вера, учение веры Католической церкви, диалог веры, евангелизация.

The article of **Martsinovs'ka D.S. «Vatican II and the phenomenon of religious belief»** analyzes the religious belief and its problems in the light of Vatican II Catholic Church (1962-1965). Shown the place and the specificity of understanding of this phenomenon in the basic documents of the Vatican II. The interpretation of the phenomenon of faith, in particular, highlighted the nature and

essence of its kind – doctrinal faith – in the decisions of the Vatican II and in modern theology and philosophy.

Keywords: Vatican II, aggiornamento, the phenomenon of religious belief, doctrinal faith, doctrines of the Catholic Church, faith dialogue, evangelization.

*Д. Щербацький** (м. Чернівці)

ВІДМІННОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО ТА КАТОЛИЦЬКОГО ОБГРУНТУВАННЯ БОГОВИПРАВДАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Актуальність проблеми дослідження зумовлена зростаючим інтересом до релігійних проблем, зокрема до питань християнства. Насамперед викликають зацікавлення ті християнські положення, які можуть мати неоднозначне трактування. Однією із таких проблем християнства є теодиційна проблема.

Для кращого розуміння питання теодицеї є важливим безпосередньо усвідомлення тих відмінностей, які існують в розумінні теодицеї в рамках двох найбільших гілок християнства - православ'я та католицизму.

Стан розробленості теми в науці. Питання теодицеї хвилює як богословів, так і науковців вже майже дві тисячі років. Тому, попри велику кількість наукових праць, це питання залишається актуальним і по-сьогодні. Слід відзначити, що проблеми відмінностей православ'я та католицизму з розглянутих тут позицій більше цікавили російських та українських науковців. Серед них: О.Белянську, Т.Гаврилюк, П.Гайденка, М.Лосського, С.Половінкіна, В.Россман та О.Шахматова.

Формування цілей статті. Показати відмінності розуміння проблеми теодицеї в рамках католицької філософії та релігійної філософії Росії періоду Срібного віку, а також наочно проілюструвати процес еволюції трансформацій теодиційного вчення у вчення демодицеї, де агатодицея є її складовою.

Відзначимо, що в розумінні того, що таке теодицея, не існує жодної відмінності між Сходом та Заходом, відповідно між католицизмом і православ'ям. Всі досліджені нами концепції філософів, які торкались проблеми теодицеї, тлумачили її як сферу філософського знання, яка покликана захистити Бога, як втілення абсолютної всемогутності, абсолютного добра, абсолютної любові, захистити від звинувачень у відсутності цих абсолютних позитивних якостей. Філософи захищали його і від звинувачень в тому, що він є причиною зла у світі.

* Щербацький Дмитро – здобувач кафедри релігієзнавства та теології Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича.